

ТВОРЧИСТЬ КОМПОЗИТОРІВ-БАЯНІСТІВ ЯК ЧИННИК ПРОПАГАНДИ ЛЬВІВСЬКОЇ ШКОЛИ

Дослідження регіональних виконавських шкіл на сьогоднішньому етапі дуже актуальне. Цьому питанню присвячено праці М. Давидова, В. Сумаркової, Т. Мартинюк, І. Андрієвського, О. Криси, Т. Моргунова, О. Самойленко, Є. Іванова, Г. Голяки, В. Зайця, І. Панасюка, В. Дутчак, Р. Вовка, В. Качмарика, Л. Снедкова, А. Светова. Це ж торкається і народно-інструментального мистецтва, зокрема, української школи академічного виконавства на народних інструментах, яка складається з регіональних шкіл та осередків. Дослідженню Львівської баянної школи присвячені праці О. Бобечко, М. Булди, А. Душного [2; 4], С. Карася, Д. Кужелева, Б. Пица [4], А. Сташевського [8], А. Боженського, І. Куртого, І. Фрайта, В. Шафети, Ю. Чумака, С. Чепак та ін., у яких розглядається педагогічна спадщина, виконавське досягнення, творчість та науковий доробок її представників.

На початку ХХІ століття розпочалося активне дослідження різних аспектів Львівської школи, у тому числі композиторська творчість її представників. Першим спробував узагальнити творчість композиторів Львівщини для баяна кандидат мистецтвознавства А. Сташевський [8], який опирався на матеріали декількох конференцій «Львівська баянна школа та її видатні представники» [6; 7], додавши власні пошуки в контексті становлення історичного аспекту української музики для баяна.

На жаль, до цієї статті не ввійшла творчість самого *Михайла Оберюхтіна*. Хоча М. Оберюхтін не писав оригінальної музики для баяна, – ним видано низку композицій різних авторів та жанрів в обробці і перекладені як для одного баяна, так і для ансамблів баянів, впорядковано ряд репертуарних збірників для ансамблів баяністів [5, 67, 91].

Першим професійним баяністом Львівської школи, хто звернувся до створення музики для цього інструменту в академічних жанрах, був *Алім Батршин*. Найвагомим з баянних творів композитора є Концерт для баяна з фортепіано. До того ж цей твір є першим зрілим твором композитора, створеним у 1958 – 1960-х роках. У 1959 році автор виконував його у Києві [6, 98 – 107].

Композитор написав низку оригінальних творів для баяна¹, для баянних ансамблів, транскрипцій та перекладень для цього інструмента [5, 86 – 87]. Цікавим продовженням творчості стало створення А. Батршиним у вересні – жовтні 2006 року твору, присвяченого пам'яті М. Оберюхтіна, – «Вібрація почуттів», виконаного під час науково-практичної конференції (14.12.2006) у Львівській

¹ Чотири етюд (g-moll, C-dur, G-dur, d-moll); «Сарказм», «Гумореска», цикл «Поліфонічні твори для дітей» на мелодії татарських народних пісень; дві п'єси на російські народні теми та ін.

музичній академії, а потім у березні 2007 року на Всеукраїнському конкурсі ім. А. Онуфрієнка дрогобицьким баяністом Іваном Сирваткою².

Наступним львівським композитором, який має вагомий доробок в оригінальному баянному жанрі, є **Анатолій Онуфрієнко**. Різносторонній музикант – педагог, виконавець, диригент, методист, адміністратор, громадський діяч, один з засновників Львівської баянної школи, який залишив значний доробок творів для баяна [2]. Особливої уваги заслуговує «Рапсодія», розгорнута «фреска», побудована на жанрових засадах та інтонаціях народної західноукраїнської музики. Твір був інтерпретований І. Влахом на II-му всесоюзному конкурсі баяністів-акордеоністів, де виконавець виборов третю премію і звання лауреата [1, 178]. П'єса «Токата», була обов'язковим твором для баяністів-акордеоністів у 2-й – 3-й категоріях на I-му Всеукраїнському конкурсі виконавців на народних інструментах ім. А. Онуфрієнка (2007) у Дрогобичі, заснованого на честь маестро його послідовниками. Крім баянної музики, творча спадщина митця складає велику кількість перекладень для баяна творів світової класики, а також низку оригінальних композицій для оркестру народних інструментів³.

До еліти композиторів Львівської школи належить **Ернест Мантулев** – корифей баянного мистецтва на Дрогобиччині [6, 120]. Його доробок становлять композиції для ансамблю баяністів, оркестру народних інструментів, зокрема для баяна-соло – полька «Волжанка»; «Танець з топірцями»; дитячий альбом «Прикарпатські візерунки» та ін. [5, 90 – 91].

А. Сташевський не вважає композитором Львівської баянної школи **Віктора Власова** (сьогодні професора Одеської музичної академії ім. А. Нежданової), який закінчив клас баяна М. Оберюхтіна (заочно) у 1963 році. Саме під час навчання у консерваторії композитор створив відомі варіації на тему української народної пісні «Ой за гаєм, гаєм». Однак, як стверджує сам В. Власов, «на його формування як баяніста та композитора вплинув саме М. Оберюхтін» [6, 20 – 26]. Очевидно А. Сташевський виходить з того, що В. Власов прийшов у Львівську консерваторію вже порівняно сформованим виконавцем, навчання у якій на заочному відділенні мало вплинуло на його формування. Тим більше, можливо це стосується композиторської творчості В. Власова. М. Булда, аналізуючи життя і творчість В. Власова, зазначає, що М. Оберюхтін надзвичайно доброзичливо охарактеризував перші композиторські спроби В. Власова, підтримав його перші кроки [6, 16 – 17]. Пам'яті свого вчителя В. Власов присвятив свій знаменитий триптих за картиною І. Босха «Сташний суд»⁴. Отже, інших заперечень впливу Львівської баянної школи на композиторську творчість В. Власова нами не виявлено, тому вважаємо його композитором Львівської школи.

Володимир Балик – автор низки творів, серед яких Прелюдія і фуга, «Поліфонічні фрески пам'яті Вл. Золотарьова» та Соната на тему DSCH. Твори В. Балика – прекрасний «конкурсний» репертуар. Детальний аналіз баянної

² Перший Всеукраїнський конкурс виконавців на народних інструментах імені Анатолія Онуфрієнка. Міжнародна науково-практична конференція «Народно-інструментальне мистецтво на зламі XX – XXI століть» (Дрогобич, 25 – 30 березня 2007): Програма / Ред.-упоряд.: А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. – Дрогобич : Посвіт, 2007. – 44 с.

³ Душний А. Анатолій Онуфрієнко: життя присвячене музиці: Монографія. – Дрогобич : Посвіт, 2010. – 328 с.

⁴ Власов В. Концертний триптих на тему картини Ієроніма Босха «Сташний суд» / Муз. ред. та упор. А. Семешка, О. Кмітя. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2005. – 32 с.

творчості В. Балика, її стильові риси та значення в українській баянній літературі подано в окремій статті А. Сташевського [8, 206 – 207]. Створені понад два десятиріччя тому композиції В. Балика лише останнім часом виходять на широкий репертуарний простір, компонування музики, баянна творчість композитора є вагомим внеском в українську літературу для баяна академічного напрямку.

Вагоме місце у цій плеяді композиторів посідає постать *Василя Коваля*. Єдиний відомий баянний опус автора – «Речитатив» та «Рондо-токата» – написаний на замовлення оргкомітету Всеукраїнського конкурсу виконавців на народних інструментах 1991 року у м. Донецьк для використання його як обов'язкового твору [8, с. 207 – 208].

Наймолодшим представником баянної династії Львівської школи є автор-виконавець *Ярослав Олексів*. Його творчість уособлює неофольклорний підхід до компонування музики для баяна та оркестру народних інструментів, який відображається у сучасному баченні інструменту, його специфіки, прийомів, виконавської інтерпретації. Серед творів для баяна композитора, які апробовані різноманітними виконавцями та колективами – Концертна мініатюра, Поліфонічні п'єси, Токата, Соната-балада, «Let's run in jass», «У настрої джазу» та ін. [5, 91].

На сьогодні, малодослідженою є творчість *Анатолія Марценюка* – луцького баяніста та композитора, випускника Львівської консерваторії (клас баяна Д. Кужелева, 1991). Його композиторські уподобання зосереджені на віртуозних творах для баяна-акордеона, зокрема: парафразах на теми українських народних пісень «Сусідка», «Ой на горі два дубки», «Ой там на горі»; сюїті для акордеона «Гуцулка». Доробок композитора включає обробки естрадних творів, твори для фольклорних ансамблів, пісні [5, 91].

Парафраз на тему української народної пісні «Сусідка» – це «умовне» продовження віртуозних транскрипцій І. Яшкевича («Італійської полька» С. Рахманінова, «Чардашу» В. Монті та ін.). В основі твору – дрібна (арпеджовані та гамоподібні пасажі, гра секстолями) та крупна (гра секстами, акордами) техніки, елементи підголоскової поліфонії, рикошет, які вимагають відмінної виконавської підготовки, володіння міховими та артикуляційними прийомами гри на баяні.

Водночас дослідницької уваги аналізу композиторських аспектів творчості заслуговують представники Львівської баянної школи М. Кочинський, А. Нікіфорук, А. Береза, Б. Гивель, І. Онисів, М. Ольховський, В. Салій, Р. Стахнів, В. Шлюбик та ін., а також педагоги-практики, які активно працюють над компонуванням музики в аспектах аранжування, перекладення, інструментування (О. Личенко, С. Максимов, Б. Гуран, А. Далекій, М. Верес, С. Карась, А. Душний, Ю. Чумак, В. Чумак та ін.).

Отже, проаналізувавши композиторські напрацювання Львівської баянної школи різних поколінь, можна зазначити її вагомий внесок у наповнення репертуару для баяна-акордеона. Низка творів виконується на різноманітних виконавських конкурсах світу, що свідчить про фаховість написання, художній зміст та позитивне сприйняття публікою. На жаль, більшість творів представників Львівської школи і до сьогодні перебувають у рукописах. Лише за декілька останніх років активізувалася робота у нотодрукуванні завдяки виданню навчально-репертуарної та посібникової літератури А. Душного, Б. Пица, С. Карася,

Я. Олексіва, І. Фрайта, В. Шафети, В. Чумака, С. Максимова, В. Шлюбика, Б. Гивеля, Е. Мантулева, Р. Стахніва та ін., які за власні кошти друкують авторські опуси, упорядковують збірки, що у підсумку сприяє розширенню різножанрової палітри виконавського репертуару на різних етапах навчання баянно-акордеонному виконавству.

Список використаної літератури

1. Басурманов А. Справочник баянистов. – М. : Сов. композитор, 1987. – 423 с.
2. Душний А. Композиторська спадщина Анатолія Онуфрієнка (методико-виконавський зріз) // Творчість композиторів України для народних інструментів : зб. мат. наук.-практ. конф. (Львів, 10.04.2006 року, ЛДМА ім. М.Лисенка) / Ред.-упоряд. А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. – Дрогобич : Посвіт, 2006. – С. 41 – 45.
3. Душний А. Методика активізації творчої діяльності майбутніх учителів музики у процесі музично-інструментальної підготовки: навчально-методичний посібник [для студентів вищих навчальних закладів]. – Дрогобич : Посвіт, 2008. – 120 с.
4. Душний А. Молода генерація Львівської баянної школи: творчий портрет Ярослава Олексіва // Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал. – 2009 – №6 (53). – С. 35 – 40.
5. Душний А., Пиц Б. Львівська школа баянно-акордеонного мистецтва: довідник. – Дрогобич : Посвіт, 2010. – 216 с.
6. Львівська баянна школа та її видатні представники (70-річчю від дня народження А. Онуфрієнка присвячується) : зб. мат. наук.-практ. конф. / Упоряд. А. Душний, С. Карась, І. Фрайт. – Дрогобич : Коло, 2005. – 148 с.
7. Львівська баянна школа та її видатні представники. Михайлу Оберюхтіну присвячується: зб. мат. міжн. наук.-практ. конф. / Ред.-упоряд. А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. – Дрогобич : Посвіт, 2006. – 160 с.
8. Сташевський А. Творчість композиторів Львівщини для баяна // Академічне народно-інструментальне мистецтво та вокальні школи Львівщини: зб. мат. наук.-практ. конф. / Ред.-упоряд. А. Душний, С. Карась, Б. Пиц. – Дрогобич : Посвіт, 2006. – С. 203 – 209.